

Dit is de zesde nieuwsbrief van Stichting *Mukomeze*. Stichting *Mukomeze* heeft ten doel de levensomstandigheden te verbeteren van vrouwen en meisjes die verkrachting en andere vormen van seksueel geweld tijdens de genocide van 1994 in Rwanda hebben overleefd. De nieuwsbrief verschijnt ongeveer 2 à 3 keer per jaar.

Terugblik op de expositie bij Nationaal Monument Kamp Vught 'De mannen die mij hebben vermoord'

In 2010 ontstaat bij Nationaal Monument Kamp Vught (NM Kamp Vught) het idee een expositie op te zetten rondom de Rwandese genocide. Door op deze plek, een voormalig SS-concentratiekamp ten tijde van de Tweede Wereldoorlog, de aandacht te vestigen op zowel de Holocaust als de Rwandese genocide, wordt de bezoekers duidelijk gemaakt dat genocide niet alleen iets is van *toen*, maar ook nog steeds van *nu*. Daarnaast brengt de expositie seksueel geweld als vorm van oorlogsgeweld onder de aandacht, een doorgaans onderbelicht maar veelvoorkomend facet van oorlogsvloering.

In 2010 gaan wij dan ook meerdere keren om de tafel zitten met Brigitte de Kok en Anja Spaninks, medewerkers van NM Kamp Vught, om na te denken over de opzet en de uitwerking van de tentoonstelling. We besluiten de expositie grotendeels te baseren op de getuigenissen en foto's van overlevenden van seksueel geweld tijdens de Rwandese genocide, die zijn samengebracht in het boek *'The Men Who Killed Me'*. De expositie zal samenvallen met de lancering van de Nederlandse vertaling van dit boek, 'De mannen die mij hebben vermoord'. Er wordt een selectie gemaakt van foto's en getuigenissen

van Rwandese overlevenden van seksueel geweld, aangevuld met foto's van andere Rwandese overlevenden, van de Canadese fotograaf Samer Muscati. Het idee is om aan de hand van de uitvergrote foto's en fragmenten van getuigenissen, genocide overlevenden hun ervaringen van voor, tijdens, en na de genocide met het publiek te laten delen. Om de expositie van de juiste achtergrondinformatie te voorzien, wordt de Verenigde Naties benaderd om banners beschikbaar te stellen die meer inzicht geven in de toedracht en het verloop van de genocide.

Het resultaat mag er zijn! Brigitte de Kok weet op een prachtige wijze de foto's en teksten bijeen te brengen in een indrukwekkende tentoonstelling. De foto's zijn zo opgehangen dat in één oogopslag zowel de pijn en het trauma als de kracht en de hoop van de overlevenden naar voren komt. Op deze manier weet de tentoonstelling de complexe realiteit van deze vrouwen en mannen weer te geven.

Op zondag 6 februari 2011 is het dan eindelijk zover. Na de openingswoorden van Jeroen van den Eijnde, de directeur van NM Kamp Vught, wordt de expositie 'de mannen die mij hebben vermoord' [ingeleid door Anne-Marie de Brouwer](#), van Stichting *Mukomeze*, met de presentatie van het gelijknamige boek, waarvan zij mede-redacteur is. Een volle zaal genodigden kijkt en luistert vervolgens ademloos naar de aangrijpende beelden van de korte documentaire *'Intended Consequences'* en de gedetailleerde [getuigenis van genocide overlevende Denise Uwimana](#). Daarna wordt het eerste exemplaar van 'de mannen die mij hebben vermoord' door CDA Tweede Kamer lid Kathleen Ferrier in ontvangst genomen uit handen van Anne-Marie. Na een indrukwekkende [speech van mevrouw Ferrier](#), waarin haar betrokkenheid en bevoegenheid bij het onderwerp eens te meer wordt bevestigd, opent zij samen met Anne-Marie en Denise officieel de expositie voor het publiek.

Daarna volgt een periode van twee maanden waarin we samen met NM Kamp Vught verschillende activiteiten organiseren om extra aandacht te vestigen op de expositie, naast de bezoekers die NM Kamp Vught normaliter al trekt. Zo zijn er twee filmmiddagen, waarop de films *'Shooting Dogs'* en *'A Sunday in Kigali'* worden getoond. De opkomst is hoog en de levendige discussies na afloop, waarbij wij worden versterkt door de Rwandees Alphonse Muleefu (promovendus Tilburg University), laten duidelijk zien dat de aanwezigen geraakt zijn door de afschuwelijke gebeurtenissen. Ons standje, waar informatie over onze stichting te vinden is en waar naast het boek ook verschillende handwerkproducten gemaakt door Rwandese vrouwen worden verkocht, wordt dan ook goed bezocht. Behalve de filmmiddagen zijn we ook betrokken bij een aantal andere activiteiten, waaronder een rondleiding door het voormalige kamp verzorgd door een vrijwilliger van NM Kamp Vught, voor studenten van studievereniging Magister JFT van Tilburg University, en de Vriendendag van NM Kamp Vught waarbij wij aanwezig zijn in de expositie-ruimte om vragen van bezoekers te beantwoorden.

Tenslotte wordt de expositie ook aangegrepen om aandacht te vragen voor seksueel geweld in andere landen in Afrika. In samenwerking met NM Kamp Vught, organiseert *Amnesty International*, onder leiding van Wies van Bommel, een filmmiddag waarin seksueel geweld in de Democratische Republiek Congo aan de kaak wordt gesteld. Tijdens deze middag wordt de documentaire *'Fighting the Silence'* getoond. Ook wij zijn hierbij aanwezig om het verhaal achter de expositie toe te lichten.

De opkomst voor onze activiteiten was buitengewoon. Wij kijken dan ook met heel veel plezier terug op de expositie, met name door de prettige samenwerking met de medewerkers van NM Kamp Vught, de inzet van onze vrijwilligers, de interesse van vrienden van Stichting *Mukomeze* en de belangstelling van alle andere bezoekers. De expositie is, mede dankzij jullie, een groot succes geworden. Bedankt!

Voor een foto-impressie van de (opening van) de expositie, klik [hier](#).

Vragen of opmerkingen? Mail naar info@mukomeze.nl

Als u de nieuwsbrief niet meer wenst te ontvangen, stuur dan een e-mail naar info@mukomeze.nl

Twee bestuursleden gezocht

Stichting *Mukomeze* is op zoek naar twee enthousiaste bestuursleden. Ervaring in PR, fondsenwerving en/of het organiseren van activiteiten is een pré. Indien u interesse heeft, kunt u contact met ons opnemen: info@mukomeze.nl

Boek: 'De mannen die mij hebben vermoord'

Sinds februari 2011 is de Nederlandse vertaling van het Engelstalige boek *'The Men Who Killed Me'* beschikbaar! De launch van dit boek – 'De mannen die mij hebben vermoord: Rwandese overlevenden van seksueel geweld' - vond op 6 februari 2011 plaats bij Nationaal Monument Kamp Vught (zie kopje 'Expositie NM Kamp Vught') waar Kathleen Ferrier (CDA) het eerste exemplaar van het boek in ontvangst nam. In dit indrukwekkende boek zijn de getuigenissen en portretten van 17

overlevenden van seksueel geweld (16 vrouwen en 1 man) verzameld om de aandacht te vestigen op seksueel geweld als een oorlogswapen en de gevolgen hiervan op een mensenleven. Het boek bevat niet alleen getuigenissen, maar ook een inleidend hoofdstuk waarin de aanloop naar de genocide en het seksuele geweld tijdens de genocide wordt besproken. Tevens is er een afsluitend hoofdstuk in opgenomen waarin de gevolgen van seksueel geweld voor overlevenden in Rwanda worden uiteengezet, alsmede de nationale en internationale reacties hierop. Naar aanleiding van de verschijning van het boek is er in de media aandacht geweest voor het boek. Ben je nieuwsgierig naar de boekbesprekingen? Neem een kijkje op [onze website](#).

Het boek 'De mannen die mij hebben vermoord' kan besteld worden via de website van de uitgever [Wolf Legal Publishers](#). Een deel van de opbrengst van het boek gaat naar Stichting *Mukomeze*. Voor verdere informatie over zowel het Engels- als het Nederlandstalige boek kunt u ook terecht op www.menwhokilledme.com.

Expositie 'De mannen die mij hebben vermoord' on tour

In samenwerking met Stichting *Mukomeze*, heeft NM Kamp Vught de expositie 'De mannen die mij hebben vermoord' ontwikkeld (zie kopje 'Expositie NM Kamp Vught'). Deze expositie, bestaande uit foto's van Rwandese genocide overlevenden van de Canadese fotograaf Samer Muscati, is van 4 februari t/m 27 maart jl. bij NM Kamp Vught te bezichtigen geweest. Mocht u geïnteresseerd zijn om (een deel van) deze expositie tijdelijk te huisvesten, of heeft u hiervoor een goede suggestie, dan vragen wij u contact met ons op te nemen via info@mukomeze.nl.

Presentaties voorjaar 2011

Op de volgende locaties hebben wij gesproken over het werk dat wij doen voor Rwandese overlevenden van seksueel geweld van de genocide in Rwanda: studentenvereniging S.S.R.-N.U. in Utrecht (13 januari 2011); Webster University in Leiden in het kader van Internationale Vrouwendag (2 maart 2011); en Rotary Vught in Kasteel Maurick te Vught (23 maart 2011). Wij komen graag vertellen over het werk dat wij doen voor Rwandese overlevenden van seksueel geweld. Wilt u hier meer over weten of wilt u dat wij een keer bij u langskomen? Stuur dan een e-mail naar info@mukomeze.nl en wij nemen contact met u op.

17e Herdenking genocide Rwanda in Tilburg en Den Haag

Op 5 april 2011 vond een symposium plaats op Tilburg University over de Rwandese genocide, met aandacht voor de juridische consequenties, de oorzaken en de gevolgen van de genocide. Het tweede gedeelte van de middag had betrekking op de 17e herdenking van de Rwandese genocide. Immaculee Uwanyiligira (de ambassadeur van Rwanda in Nederland) gaf een [speech](#) waarbij ze stil stond bij het verleden van haar land, maar met name ook bij de huidige situatie en toekomst van Rwanda.

Daarna nam Annemarie Middelburg (Stichting *Mukomeze*) het woord en stond stil bij de slachtoffers en overlevenden van seksueel geweld. Zij las een stuk van de getuigenis van Marie Louise voor, uit het boek *'The Men Who Killed Me'*. Zij vertelde dat Marie Louise hoopt dat met haar getuigenis in het boek andere mensen luisteren en proberen te begrijpen wat er is gebeurd in die donkere dagen van de Rwandese genocide: 'dat rechtvaardigheid zal zegevieren en dat dergelijke misdaden nooit meer zullen gebeuren.' Daarnaast gaf Annemarie nadere toelichting over de omvang van het seksuele geweld tijdens de genocide, de gevolgen voor de vrouwen die dit hebben overleefd en de manieren waarop Stichting *Mukomeze* deze vrouwen probeert te helpen. Zij sloot haar speech af met de woorden: 'Laten we de circa één miljoen mensen die het leven hebben verloren tijdens de genocide nooit vergeten. En laten we, op hetzelfde moment, ook de mensen die de genocide hebben overleefd nooit vergeten, met inbegrip van de vrouwen en mannen die slachtoffer werden van seksueel geweld.'

Op 7 april 2011 vond de [17e Rwandese genocide herdenking bij het Institute of Social Studies](#) in Den Haag plaats. Anne-Marie de Brouwer sprak hier namens Stichting *Mukomeze*.

Agenda 2011

7 september 2011: Lezing bij [Soroptimistclub Bommelerwaard](#) over het werk dat wij doen voor Rwandese overlevenden van seksueel geweld.
3 oktober 2011: Presentatie bij [KVO Ulvenhout](#) over ons werk.

Mukomeze in de media

Rondom de 17^e herdenking van de Rwandese genocide kwam Stichting *Mukomeze* in het nieuws om te praten over de traumaverwerking in Rwanda en hoe wij proberen hieraan een steentje bij te dragen. U kunt het radio-interview met 'Twee Dingen' (radio 1) van 6 april 2011 [hier](#) terugluisteren. Voor overige krantenartikelen, blogs en interviews, ga naar '[Mukomeze in het nieuws](#)' op onze website.

Maak het verschil: sponsor vandaag nog een Rwandese vrouw!
Voor meer informatie, ga naar [onze website](#).